

Les millors obres de les lletres gironines (20)
Coses i gent de l'Empordà

L'Empordà ha tingut un gran nombre d'assajos, descripcions... és terra agradable i fàcil d'estimar. Per als naturals té un altre encís: és la casa i se'n pot parlar així amb una veu pròpia. Joan Guillamet s'hi acara, com en tota la seva obra, amb una mirada especial i, bon periodista, ofereix un treball amè i reeixit.

La vida quotidiana de l'Empordà

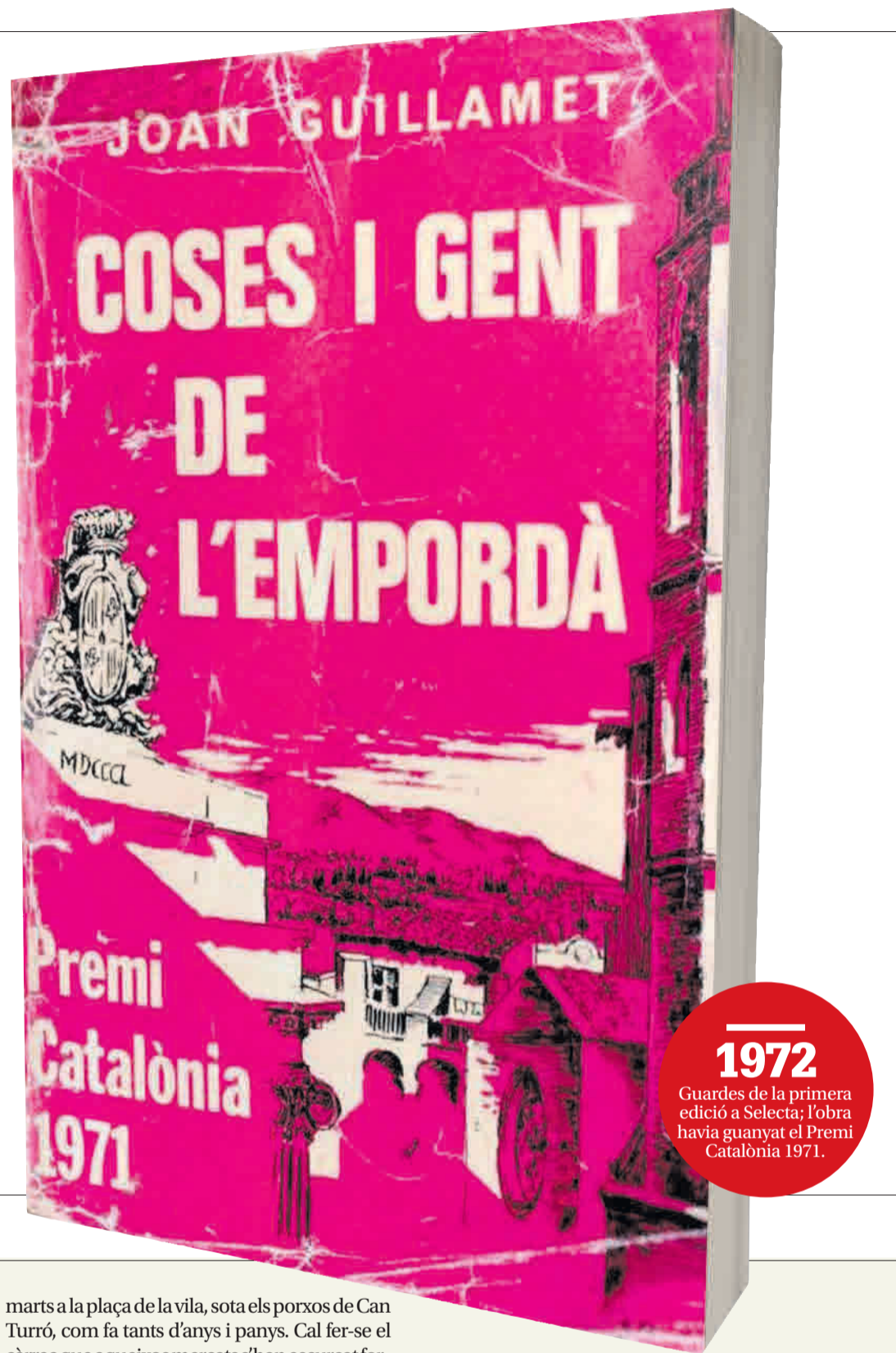
Jospe Maria Figueres
PROFESSOR DE LA UAB

Ahir i avui de l'Empordà on, sense la tramuntana, seria bella Empúries». Així ho escrivia provocativament M. Àngels Anglada parlant d'aquest vent que ni el Senat podia guanyar. Citava, és clar, un poema romà, al pròleg de *Vent de Tramuntana, gent de Tramuntana*, un altre llibre de Joan Guillamet, en certa manera continuació del que ens ocupa, *Coses i gent de l'Empordà*, i que són tots dos una descripció, i un cant, a l'Empordà.

Albert Kahn, un jueu filantrop alsacià, a començaments del XIX, envià fotògrafs i cineastes a recollir la memòria visual del món, els hi digué: «Retrateu i filmeu els mercats, el món del treball, els casaments, els cementiris». I així ho feren. Joan Guillamet a *Coses i gent de l'Empordà*, premi Catalunya 1971, ens ofereix simularment una visió de la vida quotidiana amb situacions i personatges de l'Empordà dels anys seixanta i setanta, fa mig segle, amb aspectes que són idèntics a l'actualitat, amb modificacions tanmateix -art, paisatge...- i amb altres que s'han esvaït però han deixat pòsit: la seva gent, de pagesos a menestrels passant per figures representatives de la literatura, l'art... molt centrat en Figueres i pobles i ciutats de la vora, de Cabanes, Peralada o Castelló, als paisatges, de

La Salut de Terrades a Cap de Creus. Fins arribar als personatges avui mig oblidats com Anicet de Pagès o Eduard Rodeja, o ben coneguts com Federico García Lorca o Alexandre Deulofeu.

Coses i gent de l'Empordà aparegué el 1972 a Selecta tot guanyant el premi Catalunya de l'any anterior i fou reeditada el 1990 per Jovenut amb pròleg de Josep Pallach. Tingué una certa continuació amb *Vent de Tramuntana, gent de Tramuntana* (1980 i segona edició del 1992) amb pròleg de M. A. Anglada la primera, que hi afegí, a la segona, Xavier Rubert de Ventós. És, com la primera, un aplec divers, amb poetes com Sagarra i Foix, pescadors, etc. també descripció, i cant, a l'Empordà. La tercera peça de la trilogia és *La plana, el vent, la*

1972
Guardes de la primera edició a Selecta; l'obra havia guanyat el Premi Catalunya 1971.

gent, on el nexa comú és la comarca que retrata amb la descripció pormenoritzada de petits aspectes o grans personatges.

Ens ocupem d'una trilogia, llibres molt bonics, de bona lectura. Avui ens referim al primer, esllegeix d'una revolada, amb ganes, cada capítol sorprèn, no saps què hi trobaràs, cartes d'un segrestat pels trabucaires, la tramuntana, itineraris del romànic... Sembla un aiguabarreig però així és l'Empordà, mar i muntanya, dels platillos a les postes de sol, de la turistada francesa -que ara ens malmet els restaurants com escrivia en afortunat article recent Joan Ferrerós- a les descripcions dels espais bonics com tots els de l'afortunada plana. Al pròleg, Josep Pallach, des d'Esclanyà, remarca com un dels capítols més interessants és el que dedicà a la premsa figuerenca, no podia saber que Jaume Guillamet, periodista també com el pare, amb altres, assumí la important obra que és la història del periodisme de la capital de l'Empordà que publicà fa uns pocs anys. Pallach va-

lora molt bé l'obra, en fa, en una frase, tota una definició: «El llibre m'ha fet viure, i ha de fer viure en el lector, per mica que l'hagi conegut l'Empordà que, ara que hi vaig el més sovint possible, semblava mig esborrar-se en el meu esperit.»

Leco del recull d'assajos, alguns dels quals aparegué en castellà a la *Revista de Gerona*, fou notable: R. T. O., segurament el membre de Junta Rafael Torrent Ori, en aparèixer l'obra, al butlletí de l'Institut d'Estudis Empordanesos, escriu: «Llibre de plaent i profitosa lectora sobre tot pels fills de la terra i per a tots aquells que l'han feta seva.» El títol fou canviat per l'editor, ho explica el mateix autor en una entrevista i és que els editors, com afirmava el poeta Verlaine són els autèntics pares d'una obra. Un altre periodista, a la *Revista de Girona* li feu una llarga i reeixida entrevista en la que fa la dissecció i hi sintetitza la seva vida, l'amor per l'Empordà. Una terra de la que diu, tot és bo i tot és per estimar, remarca sempre els colors del sol en el

paisatge i és així. Amb el lector en fa una conversa, seguida, com una continuació de les cròniques als diaris de Barcelona, de les descripcions gairebé costumistes del que li plau d'una terra espial en la que, terra i vent, configura, especialment en sentir-te al bell mig, per exemple en camins o corriols solitaris, entre conills i porc senglars, en un centre on l'infinit es fa proper, com al mar o al desert... No és estrany l'enamorament i les notables descripcions que Guillamet n'ha fet fins a ser definit gairebé com el cronista de l'Empordà i així ho reconeixen els premis que li han atorgat. O els retrets, pocs tanmateix. Només n'hi coneixem un, el del seu amic Ramon Guardiola quan el volia declarar persona non grata per criticar a Salvador Dalí, el qual volia fer els famosos museu només amb reproduccions i Guillamet ho va reprovar. Al final no fou així i al Museu Dalí hi ha, com calia, obra original. Guillamet és considerat, escrit i doncs, el que pensava, un dels millors escriptors sobre l'Empordà.

1972
Coberta de la primera edició a Selecta; l'obra havia guanyat el Premi Catalunya 1971.

1980
Una obra de temàtica empordanesa i, en certa manera, continuació.

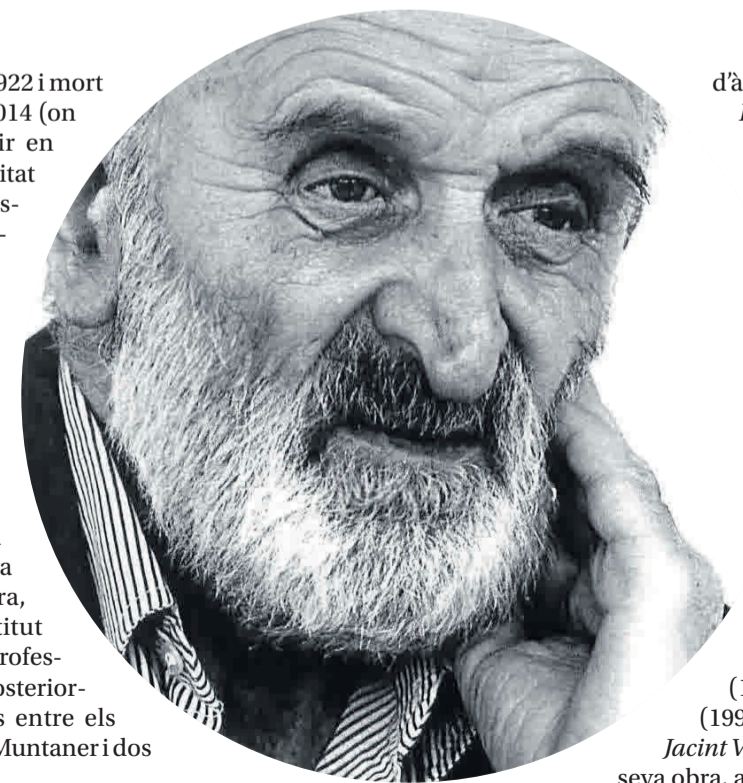

1990
Segona edició, ara a Jovenut.

Joan Guillamet

Una obra per Figueres i per l'Empordà

Nat a Figueres el 1922 i mort a Barcelona el 2014 (on va anar a residir en anar a la Universitat el seu fill, el també periodista, escriptor i professor Jaume Guillamet), Joan Guillamet esdevingué un dels millors cronistes de la Figueres de la segona meitat del segle XX. Passà la infància a Occitània, on va anar la família per rasons de treball. Va estudiar al Ramon Muntaner i a Barcelona, on es llicencià en lletres. Alternà sempre la docència amb l'escriptura, així fou catedràtic d'Institut després de ser vint anys professor al centre de La Salle. Posteriorment a diversos instituts entre els quals el figuerenc Ramon Muntaner i dos de Barcelona.

Col·laborà en diverses revistes i diaris, especialment a la premsa local com *Ideal*, *Vida Parroquial*, *Hora Nova*, *Empordà Federal*, *Canigó*, de la que fou un dels fundadors i

d'àmbit gironí com *Revista de Girona*, *Presència*, *El Punt...* Fou corresponent dels diaris *Tele-èxpres*, *La Vanguardia*, *El Correo Catalán* i *El Noticiero Universal*. Col·laborà també en revistes d'abast general com *Tele Estel* i *Serra d'Or*. El 2008 fou nomenat Fill predilecte de Figueres.

A més de la trilogia sobre l'Empordà amb *Coses i gent de l'Empordà*, *Vent de tramuntana, gent de tramuntana* i *Coses i gent de l'Empordà*, és autor d'altres cinc llibres: *Tots hem fet l'estraperlo* (1968); *Els gitano*s. Aproximació a un racisme (1970); *Bruixeria a Catalunya* (1976); *Creadors, Barcelona enllà* (1993) i *Legendes del poema Canigó de Jacint Verdaguer* (per a infants) (1997). La seva obra, amena i descriptiva, vital i empordanesa de cap a peu, és una explicació carregada de matisos sobre segurament la comarca més cantada de Catalunya.

Un fragment

Carretera de Figueres a Roses: a tallar arbres

Joan Guillamet té opinió, no canta les excel·lències, com Fages de Climent, blasma la ignorància dels destralers talladors d'arbres o, avui, dels governants que no planten arbres i fan que mani el ciment omnipotent deixant només xiprers als cementiris quan un passeig de freixes o garrofers és meravella.

La geometria ens diu que tres punts determinen un pla. Els tres punts determinants de la plana empordanesa podrien ser Figueres, Peralada i Castelló d'Empúries. Tres determinants geogràfics, històrics, literaris, artístics, econòmics, eclesiàstics... Trieu i remeneu. El fet és que les tres viles, si és que la cosa no s'ha canviat d'ara fa poc amb les reestructuracions que hi ha en les coses de l'Església, són caps de tres arxiprestats ben empordanesos. Castelló d'Empúries representa la capitalitat històrica de la comarca, en virtut de l'herència recollida de la grecoromana ciutat d'Empúries i del comtat del mateix nom, una

volta que es van haver apaivagat les turbulències produïdes per la desfeta de l'Imperi Romà d'Occident. Així com Empúries és el símbol de l'Empordà antic, Castelló és el reflex de l'Empordà medieval, compartit amb Peralada, sota els auspicis i la influència del monestir de Sant Pere de Roda. Cada un d'aquests punts és un centre que fa un paper important dins el desenvolupament històric de la comarca.

Per bé que l'any 1257 li va ser arrabassada la capitalitat comarcal per Figueres, en haver passat aquesta població a ser Vila Reial, en virtut de la Carta Poble atorgada pel rei En Jaume I, Castelló ha anat mantenint sempre un entonament

d'acord amb la seva personalitat històrica. Actualment és una vila camperola i ramadera força important, baldament s'hagi vist envaïda pels tractors i d'altres estris de la mecanització de les feines del camp, que han deixat arraconat el bestiar, cavalls i eugues, matxos i mules. El bestiar de Castelló ha tingut sempre una certa fama, car no és la vila sola que compta, sinó que hi ha també els cortals, l'origen d'algun dels quals es tramunta gairebé al segle XIII i que s'estenen, amb les seves closes, on pasturen i tresquen les eugassades, fins gairebé a tocar la platja o el terme de Sant Pere Pescador.

Encara em penso que es fa mercat cada di-

marts a la plaça de la vila, sota els porxos de Can Turró, com fa tants d'anys i panys. Cal fer-se el càrrec que aqueixos mercats s'han escurçat força, si és que encara es fan. La seva durada, darrerament, era d'algunes hores al matí i prou. D'aquí ve que hagin passat a ser molts soms i hagin perdut molta substància caràcter, si no ho han perdut tot, del que van ser temps ha.

Amb tot i això, per bé que la vila comtal hagi restat gairebé un poble i que pels seus carrers transiti encara el sotraqueig calmos i feinerat d'alguns carros pagesívols, que a hores d'ara ja alternen, fins i tot potser en minoria, amb els espetecs dels motors dels tractors i dels cotxes, no ha perdut, diguem-ho una altra vegada, aquella gallardia que hi ha deixat assenyada l'empremta del pas dels segles, i la vellor de les seves pedres nobles exhala encara una sentor fortament evocativa.

Aquestes circumstàncies, juntament amb d'altres fan que Castelló d'Empúries sigui sempre un terme de viatge plaent. No fa gaires anys que ho havia estat més encara. Parlo d'abans que tallessin els plàtans magnífics que s'arreglaven a una i altra banda vora la carretera de Figueres a Roses. Aquests arbres pertanyien a una altra època, en la qual la gent no teníem tanta pressa com ara. Jo creia que amb l'increment dels vehicles mecànics, com més va més perfec-

tes i delerosos de velocitat, els arbres de la vora, a l'ombra dels quals transitaven platxeriosament els qui anaven més a poc a poc, serien almenys un fre, una exhortació muda a la prudència. Es veu, per bé que no n'estic massa convençut, que jo devia anar errat, ja que vaig començar a sentir, cada tres per quatre, que algú s'havia estavellat contra alguna d'aquelles soques amb el vehicle. I gairebé ningú no deia si el qui havia pres mal anava massa de pressa. No. El que es deia era que els arbres eren una nosa i un perill seriós. Fins que un dia van comparèixer uns escamots d'obriers armats amb xerracs i destrals. Els xerracs eren d'aquells automàtics, que enllestien la feina ràpidament. Van començar a tombar arbres a terra i a arrabassar les arrels. Això s'ha fet també en d'altres carreteres, i ja gairebé no en resta cap ni un. Abans, a l'estiu, hom podia anar de Figueres a Roses amb bicicleta platxeriosament sota l'ombra dels arbres després d'haver-se remullat a la platja, tornar-se'n cap a casa a dinar. Ara ja no hi ha ningú que s'hi arrisqui. Primer, perquè a ningú no fa goig la perspectiva d'arregar una calorada o una insolació. I segon, perquè això d'anar amb bicicleta aviat començarà a ser tan vell com l'anar a peu. Avui tothom, per poc que pugui, tira de cotxe i el jovent de motocicleta».

